

Ministerstwo Sprawiedliwości

Sekretarz Stanu
Arkadiusz Myrcha

BK-VII.0520.79.2025
Warszawa, 13 marca 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

przedstawiam odpowiedź na interpelację nr 8167 Pani poseł Barbary Bartuś w sprawie *nieuzasadnionych zwrotów mienia Skarbu Państwa na rzecz osób, które po II wojnie światowej wyjechały z pow. gorlickiego, zostały przesiedlone do ZSRR bądź zostały wysiedlone w ramach Akcji "Wiśła", oraz ich następców prawnych bez uwzględnienia nadanego byłym właścicielom mienia zamiennego.*

Ad 1

Prokuratura Okręgowa w Sosnowcu nadal prowadzi śledztwo, pod sygn. PO I Ds.45.2021, w sprawie mającego miejsce w latach 2009-2022 w Krakowie, Nowym Sączu i Gorlicach przekroczenia uprawnień i niedopełnienia obowiązków w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przez funkcjonariuszy publicznych, pracowników Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Delegatury Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Nowym Sączu i Starostwa Powiatowego w Gorlicach, w zakresie postępowań związanych z rozpoznaniem wniosków dotyczących zwrotu nieruchomości, tj. o czyn z art. 231 § 2 k.k.

Postępowanie przygotowawcze znajduje się w fazie in rem (w sprawie).

Ad 2 - 9

Począwszy od lipca 2018 r. w Prokuraturze Krajowej, pod sygn. akt PK IV Pa 107.2018, w związku z wyrokiem Sądu Najwyższego zapadłym w sprawie rekompensaty za utracone mienie na skutek realizacji przepisów dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości

ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego (Dz. U. z 1949 r., Nr 46, poz. 339 ze zm.) oraz dekretu z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostałego po osobach przesiedlonych do Z.S.R.R. (Dz.U. z 1947 r., Nr 59, poz. 318 z późn. zm.), prowadzone było - z urzędu - postępowanie wyjaśniające obejmujące okoliczności i sprawy toczące się w przedmiocie zwrotu mienia państwowego należącego do Skarbu Państwa w postaci lasów położonych na południu i wschodzie Polski osobom pochodzenia łemkowskiego, ukraińskiego oraz z innych krajów. W ramach tego postępowania prowadzona była również korespondencja z właściwymi organami dotycząca stanu postępowań w tym przedmiocie. Dokonana w powyższym zakresie analiza obejmowała sprawy począwszy od 2013 roku.

We współpracy z Prokuratorią Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi i właściwymi sądami, a także w oparciu o działania i czynności podjęte przez jednostki organizacyjne prokuratury ustalono, iż postępowania sądowe o odszkodowanie za przejęte nieruchomości na skutek realizacji przepisów wymienionych dekretów, w połowie 2018 r., miały charakter jednostkowy, a zjawisko dochodzenia roszczeń przez osoby przesiedlone i ich spadkobierców nie stanowiło znaczącego problemu. Przeprowadzono również analizę akt spraw zawisłych w sądach powszechnych, w wyniku której nie stwierdzono podstaw do zgłoszenia udziału prokuratora w oparciu o przepis art. 7 k.p.c.

Podkreślenia wymaga, że interesy Skarbu Państwa w takich sprawach reprezentowane są przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej. Radcowie prawni Prokuratury Generalnej wnoszą w tych postępowaniach o oddalenie powództw. W przypadku zaistnienia podstaw, w zależności od etapu sprawy oraz potrzeb procesowych, występowali oni do właściwych jednostek organizacyjnych prokuratury o wniesienie sprzeciwu od ostatecznej decyzji na podstawie art. 184 k.p.a.

W związku z interwencją Pana Arkadiusza Mularczyka Posła na Sejm RP z 20 października 2020 r., skierowaną do Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego, nawiązującą do szeregu postępowań administracyjnych oraz sądowych, toczących się w przedmiocie zwrotu mienia państwowego należącego do Skarbu Państwa w postaci lasów położonych na południu i wschodzie Polski, jak również interpelacji Pani Poseł Barbary Bartuś z 20

października 2020 r., zwrócono się ponownie do odpowiednich organów państwowych oraz właściwych jednostek organizacyjnych prokuratury o przekazanie aktualnych informacji dotyczących postępowań administracyjnych oraz postępowań o charakterze cywilnym, o których była mowa we wskazanych wyżej wystąpieniach parlamentarnych. Wystąpiono również do Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych o udzielenie informacji o liczbie toczących się postępowań administracyjnych w przedmiocie unieważnienia orzeczeń o przejęciu na własność Państwa mienia na podstawie dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. oraz dekretu z dnia 5 września 1947 r. w odniesieniu do mienia państwowego należącego do Skarbu Państwa, pozostającego w zarządzie Lasów Państwowych, a także - w związku z podnoszoną potrzebą rozważenia kompleksowego zbadania stanu prawnego i faktycznego przedmiotowych postępowań w celu wypracowania stanowiska pozwalającego na efektywne zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa - o wskazanie danych pozwalających na ustalenie skali zjawiska zgłoszonych z tego tytułu roszczeń wobec Skarbu Państwa, w tym informacji o powierzchni lasów przekazanych w roku 2018, 2019 i 2020 byłym właścicielom, a nadto o ocenę potencjalnego obszaru roszczeń.

W wyniku prowadzonej przez Prokuraturę Krajową analizy przekazanych danych dotyczących problematyki postępowań cywilnych i administracyjnych w przedmiocie zwrotu mienia należącego do Skarbu Państwa w postaci nieruchomości leśnych położonych na południu i wschodzie Polski, dostrzeżono potrzebę przeprowadzenia ponownego badania postępowań organów administracji publicznej - Wojewody Małopolskiego, Wojewody Podkarpackiego, Wojewody Lubelskiego i Wojewody Podlaskiego - przede wszystkim spraw, w których decyzje stały się ostateczne w pierwszej instancji lub zostały wydane „z upoważnienia Wojewody”. Zgromadzone dane wskazywały bowiem, że co najmniej od 2013 r., na podstawie przepisów wyżej powołanych, pozostawał w toku szereg postępowań administracyjnych w przedmiocie unieważnienia orzeczeń prezydiów powiatowych rad narodowych o przejęciu na własność Skarbu Państwa mienia pozostającego w zarządzie Lasów Państwowych. Wspomniane postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczeń prezydiów z lat 50-tych XX wieku prowadzone były w pierwszej instancji przez wojewodów, na wniosek pochodzący z reguły od następców prawnych osób przesiedlonych. Organem wyższego

stopnia w takich sytuacjach jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W toku omawianych postępowań dokonywana jest ocena formalnoprawna orzeczeń wydawanych przez prezydium powiatowej rady narodowej w ramach Akcji „Wisła” oraz w ramach przesiedleń do Z.S.R.R.

Przeprowadzone badanie wykazało ponadto, że większość przypadków stwierdzenia nieważności orzeczenia prezydium wynika ze zbyt ogólnego wskazania nieruchomości bądź ich właścicieli. Znaczna część tych postępowań zakończyła się ostateczną decyzją wydaną przez organ pierwszej instancji, albowiem w toku postępowania nie brał udziału podmiot zainteresowany jej zaskarżeniem. Zauważono również, w szczególności w odniesieniu do decyzji Wojewody Małopolskiego, że w niektórych postępowaniach o stwierdzenie nieważności odmawiano Skarbowi Państwa - Lasom Państwowym przyznania statusu strony postępowania. Winien on natomiast temu podmiotowi przysługiwać z uwagi na fakt pozostawania spornych nieruchomości w zarządzie Lasów Państwowych.

Okoliczności wskazywane przez wojewodów jako podstawa stwierdzenia nieważności, były wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć sądów administracyjnych i w oparciu o ten dorobek orzeczniczy możliwe było uznanie, iż nie mogą one stanowić podstaw do stwierdzenia nieważności orzeczenia prezydium powiatowej rady narodowej. Rodziło to wątpliwości co do zgodności z prawem wydawanych decyzji, tym bardziej, że w niektórych przypadkach wątpliwości budziła autentyczność dokumentów przedkładanych przez wnioskodawców w toku postępowania.

W związku z powyższym, zarządzeniem Zastępcy Prokuratora Generalnego z dnia 19 marca 2021 r. w Prokuraturze Okręgowej w Sosnowcu powołany został *Zespół prokuratorów do realizacji działań o charakterze pozakarnym w związku z prowadzonymi w obszarze właściwości Prokuratur Regionalnych w Krakowie, Lublinie i Rzeszowie postępowaniami wyjaśniającymi z zakresu prawa administracyjnego i cywilnego w sprawach dotyczących przejmowania przez osoby wysiedlone w ramach Akcji „Wisła” bądź ich następców prawnych nieruchomości przejętych na własność Skarbu Państwa w trybie dekretu z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostającego po osobach przesiedlonych do Z.S.R.R. (Dz. U. z 1947 r. nr 59 poz. 318 ze zm.) oraz dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejściu na własność Państwa nie pozostających*

w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego (Dz. U. z 1949 r. nr 46 poz. 339 ze zm.).

Do zadań Zespołu należało w szczególności: gromadzenie, analizowanie i prowadzenie postępowań z zakresu prawa cywilnego i administracyjnego, opracowywanie projektów środków prawnych, udział w postępowaniu przed właściwymi organami administracji, sądami powszechnymi i administracyjnymi, wymiana informacji i współpraca w zakresie metodyki prowadzenia postępowań pomiędzy prokuratorami z różnych jednostek organizacyjnych prokuratury. W toku prac Zespołu badano poszczególne akta postępowań administracyjnych, w szczególności Wojewody Małopolskiego, ale także Wojewodów: Podlaskiego, Podkarpackiego i Lubelskiego.

Stwierdzono, że wnioskodawcy w tych sprawach (następcy prawni stron postępowań z lat 50-tych XX wieku) reprezentowani byli w przeważającej części przez tego samego pełnomocnika z Kancelarii Radców Prawnych w Gorlicach. Po uzyskaniu orzeczenia zgodnego z wnioskiem, strony kierowały kolejno do Sądu Rejonowego Wydziału Ksiąg Wieczystych wnioski o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, powstałym po stwierdzeniu nieważności wyeliminowanych z obrotu prawnego orzeczeń dawnych Prezydiów Powiatowej Rady Narodowej.

W toku działań Zespołu ujawniono również, iż w niektórych postępowaniach administracyjnych - na etapie postępowania w pierwszej instancji – dochodziło do nieprawidłowości, a niejednokrotnie do rażących naruszeń prawa. W szczególności nie przyznawano statusu strony jednostkom aktualnie zarządzającym nieruchomościami stanowiącymi przedmiot prowadzonych postępowań (lasami) – Państwowym Gospodarstwom Leśnym, reprezentowanym przez właściwe nadleśnictwa (głównie Nadleśnictwo Gorlice i Nadleśnictwo Łosie). Prowadziło to do naruszenia przepisu art. 28 k.p.a., bowiem podmioty te mają interes prawny do działania na prawach strony w konkretnych postępowaniach administracyjnych. Naruszenie wskazanego przepisu stanowi podstawę do występowania z wnioskiem o wznowienie postępowań na podstawie przepisu art. 145 § 1 pkt 4 k.p.a. W poszczególnych sprawach podjęto więc odpowiednie czynności.

W związku z działalnością omawianego *Zespołu* zarejestrowano łącznie 902 sprawy pozakarne, w tym 595 spraw w repertorium Pa i 307 spraw w repertorium Pc - został on rozwiązany na mocy zarządzenia nr 146/24 Pierwszego Zastępcy Prokuratora Generalnego Prokuratora Krajowego z dnia 16 września 2024 r., z uwagi na osiągnięcie stawianych przed nim celów.

Obecnie większość postępowań administracyjnych została już zakończona, choć nadal – w związku z toczącymi się postępowaniami sądownoadministracyjnymi - podejmowane są działania prawne oraz czynności procesowe, również wobec działań pełnomocnika następców prawnych osób przesiedlonych, który zaskarża wydawane orzeczenia wyczerpując cały tok instancji. W grudniu 2024 r. w biegu pozostawały 23 sprawy z działu Pa.

Zwrócenia uwagi również wymaga nowelizacja przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, która weszła w życie z dniem 16 września 2021 r., mająca zasadniczy wpływ na pozostające w toku postępowania administracyjne, pozwoliła ona bowiem na wydawanie przez organy administracji orzeczeń o ich umorzeniu z urzędu z dniem 16 września 2021 r.

Na marginesie wskazać należy, że zgodnie z art. 156 § 2 k.p.a., nie stwierdza się nieważności decyzji z przyczyn wymienionych w § 1, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne. Oznacza to, że w przypadku zaistnienia wskazanej przesłanki, nie jest możliwe wydanie decyzji eliminującej z obrotu decyzję poprzez stwierdzenie jej nieważności, co jest spójne z zasadą trwałości decyzji administracyjnych (zob. art. 16 § 1 k.p.a.). Jednakże w razie jej zaistnienia organ, zgodnie z art. 158 § 2 k.p.a., obowiązany jest do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których nie stwierdził jej nieważności.

Obecnie pozakarne postępowania wyjaśniające w sprawach cywilnych i administracyjnych, prowadzone dotychczas w ramach prac byłego *Zespołu*, dotyczą w znacznej części postępowań związanych z udziałem prokuratorów w sprawach sądowych i sądownoadministracyjnych, w ramach których przeprowadzane są oceny stanów faktycznych i prawnych omawianej kategorii spraw, pod kątem podstaw do

wywiedzenia przez prokuratorów środków prawnych. Sprawy te są nadal prowadzone przez poszczególne jednostki organizacyjne prokuratury, zgodnie z przepisami o właściwości. W przeważającej części są one rozstrzygane przez sąd powszechny, sąd administracyjny, a nawet Sąd Najwyższy - w wyniku rozpoznania skarg kasacyjnych wniesionych przez Prokuratora Generalnego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa oraz skarg nadzwyczajnych wniesionych przez Prokuratora Generalnego w interesie Skarbu Państwa. W sprawach cywilnych zakończonych prawomocnymi wyrokami, Prokurator Generalny skierował 7 skarg nadzwyczajnych do Sądu Najwyższego. Pozostałe zarejestrowane w ramach byłego *Zespołu* sprawy cywilne, w których zapadły prawomocne wyroki niekorzystne dla Skarbu Państwa, są nadal analizowane pod kątem zasadności wywiedzenia przez prokuraturę nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Rozpatrzone w ostatnich miesiącach nadzwyczajne środki zaskarżenia wniesione przez Prokuratora Generalnego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w istotnej części zostały przez Sąd Najwyższy rozstrzygnięte na rzecz następców prawnych osób przesiedlonych.

W odniesieniu do działalności powołanego w Prokuraturze Krajowej *Zespołu prokuratorów do koordynowania działań z zakresu prawa administracyjnego i cywilnego podejmowanych przez prokuratorów w obszarze właściwości Prokuratur Regionalnych w Krakowie, Lublinie i Rzeszowie w sprawach dotyczących przejmowania przez osoby wysiedlone w ramach Akcji „Wisła” bądź ich następców prawnych nieruchomości przejętych na własność Skarbu Państwa* informuję, że rola tego *Zespołu* miała istotne znaczenie na początkowym etapie działań prokuratury w przedmiotowym zakresie. W tym okresie organizowane były narady zmierzające do koordynacji pracy zarówno prokuratorów, jak i do uzgodnienia zasad współpracy z właściwymi nadleśnictwami, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz - w kluczowej części - z Prokuratorią Generalną Skarbu Państwa.

W ramach prac *Zespołu* w Prokuraturze Krajowej przeprowadzone zostały liczne analizy stanu prawnego i związanych z nim kwestii problematycznych, a także orzecznictwa sądowego i sądownoadministracyjnego z zakresu objętego dekretami z dnia 27 lipca 1949 r. oraz z dnia 5 września 1947 r.

Prowadzone było na bieżąco robocze współdziałanie członków obu *Zespołów*, a także wymiana korespondencji z urzędami właściwymi w sprawach decyzji administracyjnych, w tym z Prokuratorią Generalną - właściwą do zastępstwa procesowego Skarbu Państwa przed sądami powszechnymi.

Intensyfikacja prac *Zespołu* działającego w Departamencie Postępowania Sądowego Prokuratury Krajowej trwała do końca 2022 r., natomiast od połowy 2023 r. podejmowane działania miały charakter informacyjny. Główne zadania stawiane przed *Zespołem* zostały zatem w całości zrealizowane.

W wypadku wpływu spraw związanych z przejmowaniem przez osoby wysiedlone w ramach Akcji „Wisła” bądź ich następców prawnych nieruchomości przejętych na własność Skarbu Państwa w celu ich rozpatrzenia pod kątem wywiedzenia środków zaskarżenia, także nadzwyczajnych, każda indywidualna sprawa jest dekretowana we właściwym rejestrze Prokuratury Krajowej, a następnie procedowana na zasadach ogólnych, w ramach ustawowych kompetencji prokuratury.

Ponadto informuję, że w ministerstwie nie toczą się obecnie prace legislacyjne dotyczące poruszanych kwestii.

Z wyrazami szacunku
Arkadiusz Myrcha
Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/